

CAPELLADES
DESAPAREGUT

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons ANTONI PONS TORT

CAPELLADES DESAPAREGUT

Txell Ferrer Farreras i Antoni Pons Tort

 efadós®

 Ajuntament de
Capellades

CAPELLADES DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2023

© dels textos: Txell Ferrer Farreras

© dels textos: Antoni Pons Tort

© del pròleg: Miquel Gutiérrez Poch

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Capellades
Museu Molí Paperer de Capellades

Amb el suport de:

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la portada:

J.Vila / Fons Antoni Pons Tort

Acrònims:

ACAN (Arxiu Comarcal de l'Anoia)

@catalunyadesapareguda @efados

@catalunyades @efados

@catalunyadesapareguda @Editorial Efadós

PEFC™
PEFC/14-38-00277

Certificat PEFC

Aquest producte
procedeix de boscos
gestionats de forma
sostenible i fonts
controlades

www.pefc.es

ISBN 978-84-19239-72-3

DL B-1771-2023

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Imatge, memòria i identitat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Capellades, terra d'aigua

Pàg. 12

LA VILA

Un petit nucli al voltant de l'església

Pàg. 142

L'ENTORN

Uns voltants plens d'història

Pàg. 158

MOLINS PAPERERS I INDÚSTRIA

El nostre tret característic, l'aigua

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

IMATGE, MEMÒRIA I IDENTITAT

Miquel Gutiérrez-Poch, Professor d'Història Econòmica a la Universitat de Barcelona

Els records de les nostres vides són un seguit d'imatges més o menys contínues. Com més antics són, acaben esdevenint imatges fixes, gairebé fotogràfiques. Imatges sense connexió les unes amb les altres. Imatges sense més fil que nosaltres mateixos i com les hem viscut. Imatges sense més cronograma que el nostre alè vital. Qui no té fixat en un racó ocult de la memòria aquella perspectiva d'un carrer, d'una festa familiar, d'un joc infantil? A mesura que ens anem fent grans, aquestes imatges van prenent més continuïtat i coherència, tot i que, sovint, quan les repassem, ens aturem

en un determinat fotograma imaginari. La memòria hi inclou, amb freqüència, un cert valor afegit en forma de veus, olors, significats. Aquests records visuals es van enriquint amb l'obertura de vells àlbums o de caps plenes de velles i belles fotografies. Darrere de cadascun d'aquells records, d'aquelles fotografies, hi ha una part de nosaltres mateixos, de qui som, d'on venim, d'on anem, de què volem. Bocins de la nostra identitat. La suma d'aquestes identitats visuals, fixades en la memòria, en el paper o en un fitxer informàtic, acaba conformant la nostra singularitat col·lectiva de família, de carrer, de poble, de país. Ningú té idèntiques vivències enfront de la mateixa imatge, enfront de la mateixa realitat, però, sovint,

totes elles sumades acaben generant una visió comuna en què, fins i tot, troben acollida interpretacions i visions contradictòries.

Capellades desaparegut recull moltes d'aquestes imatges, d'aquests paisatges, d'aquestes persones que han contribuït a perfilar el nostre record vital, a configurar-nos com a col·lectiu. Lògicament no són les úniques que complirien aquesta funció, però aquestes ho fan i amb escreix. Cadascun dels capelladins podríem haver-ne triat altres, però el realment transcendent és que, en acabar el llibre, ens hi hàgim reconegut. La feina feta per Txell Ferrer i Antoni Pons traspua amor a la vila, passió per les seves persones i carrers. Mirant el llibre, els capelladins ens sentirem profundament orgullosos de ser qui som, sense cofoisme, i entendrem millor els nostres èxits i els nostres fracassos, mentre que els que no són de la vila descobriran la nostra realitat i enriquiran el complex procés de construir una identitat amb una nova mirada.

AUTORIA DE SCONEGUDA / MUSEU MOLI PAPERER

Introducció

CAPELLADES, TERRA D'AIGUA

Txell Ferrer Farreras i Antoni Pons Tort

Quan em van proposar fer aquest llibre, primer vaig dubtar, però de seguida em va recórrer un sentiment de desig per encarregar-me d'aquest projecte. Des de la visió de qui torna a casa, després d'haver viscut uns quants anys fora, he apreciat molt més el patrimoni i el passat esplendorós que té la nostra vila. Amb aquest llibre espero despertar aquest sentiment en vosaltres, veure i recordar el que va ser Capellades anys enrere. Un cop vaig acceptar l'empresa vaig demanar a Toni Pons si volia endinsar-se en aquesta recerca i ell, valent com és i avesat a col·laborar en mil i un projectes, no va dubtar ni un moment.

Tenim un tresor, segons el meu parer, poc valorat com veureu en aquestes pàgines plenes de vida i de personatges brillants. Ja des de la prehistòria, fa 60.000 anys, el nostre lloc era habitat per neandertals a l'Abric Romaní i totes les coves i cingles del Capelló, descobert per Amador Romaní l'any 1909 i on encara avui dia continuen les troballes. Al segle x està documentada l'existència d'una petita església al voltant de la qual es desenvolupà un petit nucli, però el nom «Capellades» no apareix per primer cop fins a l'any 1005, amb una donació feta per la comtessa Giribergera de l'alou de cases, terres, arbres, molins i recs de Santa Maria de Capellades al monestir de Sant Cugat després de pertànyer a la jurisdicció del terme del castell de Claramunt. Posteriorment, al segle xv, quan Capellades pertanyia a la

ELS MOLINS DE LA VILA

A la pàgina anterior, la vila de Capellades vista des del final del camí dels Molins de la Costa, envoltada d'horts i eres, a l'acabament del terme de la vila amb la Torre de Claramunt. En primer terme es veu La Molina i cal Batlle, el molí de can Farreres al mig, els molins de cal Gats i cal Roda, ca l'Anton i cal Sapara.

L'ABRIC ROMANÍ

L'any 1909, Amador Romaní, mentre excavava a la zona coneguda com el «Fossar Vell», va descobrir les primeres restes arqueològiques del que es convertiria posteriorment en l'Abric Romaní.

JOAN ESCALA SOTERAS / Fons MARTA I ROSA ESCALA PUJADÓ

vegueria de Vilafranca del Penedès, els cadastres ens mostren els noms dels habitants i les zones que delimiten la vila entre l'entrada per l'actual carrer Major i els habitatges a prop de Casa Bas, on s'ubicaven les cases de la «Plassa, de Soldevila, Capdevila i de sots lo Portal».

Apareix també esmentada la «Font de la Regina» o actual veïnat de la Font de la Reina, i el nom d'alguns molins, lligats al fet que la riquesa de la nostra vila és deguda a l'abundància de l'aigua, i la manufactura paperera hi pren un paper cabdal. Al segle XIII hi ha documentada la donació d'un molí draper, i tres segles després ja s'esmenten alguns cognoms encara avui dia molt capelladins (Bas, Batlle, Ferriol, Mora, Tort...) relacionats llavors amb els oficis de moliners, teixidors de llana i de lli i paraïres de llana. Arribat el segle XVII, la vila comença a organitzar-se i apareixen força normes socials i ordenances, com ara la disposició que emana «del honorable Jaume Fossalba, balla [batlle] del present loch i terme de capellades» sobre la regularització de l'aigua per regar o la prohibició de jugar «a pillota, tant de lana com de cuyro» o l'anunci

que cap habitant de Capellades «gose anar a sercar carn fora de dita vila de cappellades». Amb el nou segle, cap a l'any 1711, Capellades augmenta la població i es converteix en vila. Amb Carles III, el 1778 arribà l'abolició de la restricció del comerç directe del paper de Catalunya cap a Amèrica, i això fou motiu de prosperitat. Culminà la indústria del paper amb els molins a tot funcionament i amb paper capelladí de primera qualitat repartit per tot l'Estat. Capellades es converteix en seu paperera d'Europa i el paper fins i tot és enviat a l'Amèrica Llatina. Entrat ja el segle XIX, gràcies a la mecanització de les indústries del sector encara paperer, però també tèxtil i metal·lúrgic, la població capelladina es veu incrementada i, amb ella, la vida social i les activitats, festes populars i religioses, tal com veurem en les pàgines següents.

L'objecte d'aquest recull d'imatges és conservar la nostra memòria, fer un viatge en el temps i mostrar les nostres particularitats, les històries i actes que han donat vida a la vila des de fa anys i que ens identifiquen i ens fan diferents dels pobles veïns.

LA VILA

Un petit nucli al voltant de l'església

Capellades sempre ha tingut un terme municipal molt limitat, de poca extensió, que durant anys ha centrat el nucli poblacional al voltant de l'església i el carrer Major, els quals veureu que eren l'epicentre de tot el que es coïa a la vila. Fins al segle XVII, els carrers principals estaven envoltats per camps i horts, sobretot de vinya, i aquest sector agrari era el més important. A partir d'aquest moment, amb un augment constant de la població, s'eixamplen les muralles amb carrers nous al voltant de la plaça de l'Església (els carrers Nou, de Sant Francesc, del Call, de la Canaleta i d'Oló, i la plaça Xica) i dos portals, el Jussà, d'entrada des del pont del Bisbe, i el Sobirà, a la Casa Bas. L'activitat econòmica es combina encara entre la feina als molins paperers i el conreu. Al segle XVIII, la població augmenta de cop gràcies al desenvolupament dels molins paperers i és llavors quan els carrers s'omplen de cases i desapareixen l'agricultura i la ramaderia. A partir del segle XIX, amb la industrialització, Capellades va passar a deure la seva economia al sector industrial, amb l'automatització de la indústria del paper i la dels sectors tèxtil i metal·lúrgic.

J.VILA / Fons ANTONI PONS TORT

VISTA GENERAL

En aquesta pàgina, vista general de Capellades en què s'aprecia el ramal que vorejava la vila i que era envoltat de camps de vinya. També s'hi veu el passeig arbrat que donava entrada al Molí de la Vila i el nucli al voltant de l'església de Santa Maria.

LA VILA

Vista general de la vila amb l'Escola Marquès de la Pobla, del 1933, a l'esquerra, i el campanar i el cimbori al fons, a la dreta. Hi destaquen l'antic camp de futbol, situat a l'actual carrer de Santa Dorotea, on hi havia l'antic transformador de la llum, i també la bòbila que hi havia hagut enfront de l'escola.

AUTORIA DESCONEGUDA / Fons QUINTANA TORT

